

YARGITAY KARARLARINDAKİ “GÜÇLÜ DELİL” KAVRAMININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Yrd. Doç. Dr. Recep AKCAN*

A-GİRİŞ

Medeni usul hukukunda deliller, genellikle kesin deliller ve takdiri deliller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹. Bu ayırımın yanında, bazı Yargıtay kararlarında, çoğunlukla “güçlü delil” kavramına yer verildiği görülmektedir.

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ Bkz. Kesin deliller ve takdiri deliller konusunda: Kuru B./Arslan R./Yılmaz E., Medeni Usul Hukuku, Ankara 2004, s. 433 vd; Pekcanitez H./Atalay O./Özekes M., Medeni Usul Hukuku, Ankara 2004, s. 335 vd; Alangoya Y./Yıldırım K./Deren-Yıldırım N., Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2004, s. 341 vd; Yıldırım M. K., Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi, İstanbul 1990, s. 32 vd, s. 207 vd; Kuru B., Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı, İstanbul 1995, s. 424 vd (Kuru-El Kitabı); Kuru B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. II, İstanbul 2001, s. 2032 vd (Kuru-Usul C. II); Konuralp H., Medeni Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları, Ankara 1999, s. 8 vd (Konuralp-İspat); Konuralp H., Medeni Usul Hukukunda Yazılı Delil Başlangıcı, Ankara 1988, s. 24 vd (Konuralp-Yazılı Delil Başlangıcı); Önen E., Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979, s. 207 vd; Bilge N./Önen E., Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1978, s. 493 vd; Taşpınar S., Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara 2001 s. 44; Ansay S. Ş., Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara 1960, s. 251 vd; Erturgut M., Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi, Ankara 2004, s. 175 vd; Kesin delillere kanuni delillerde denilmektedir. Bkz bu konuda: Üstündağ S., Medeni Yargılama Hukuku, C.I-II, İstanbul 1997, s. 623 vd; Berkin N. M., Tatbikatçılara Medeni Usul Hukuku, İstanbul 1981, s. 741 vd.; Postacıoğlu İ. E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975, s. 568 vd; Karafakih İ. H., Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1952, s. 165 vd.

Güçlü Delil Kavramı

Yargıtay ve öğretide, güçlü delil kavramı yanında, kuvvetli delil, kuvvetli takdiri delil, önemli delil gibi bazı başka kavramları da görmek mümkündür. Yargıtay kararlarında, daha çok güçlü delil kavramına dayanıldığı için, başlık olarak da bu kavramı tercih ettik. Kavrama, Yargıtay'ın değişik tarihlerde birbirine benzer veya farklı somut olaylarda temyiz ve karar düzeltme üzerine verdiği kararlarında rastlamak mümkündür. Bu konuda yayımlanmış ve yayımlanmamış kararlar bulunmaktadır. Bu kararlarda, değişik adlarla ve fakat çoğunlukla güçlü delil kavramına yer verilmekle birlikte, bunun hukuki niteliği üzerinde durulmamıştır. Öğretide de, bu kavramdan, kuvvetli delil, kuvvetli takdiri delil gibi değişik adlarla bahsedilmiştir. Güçlü delil, yeni bir delil türü müdür? Yoksa, kesin ve takdiri delillerin birine mi dahildir? gibi soruların çözümlenmesi amacıyla bu konuyu incelemeyi uygun gördük.

B-YARGITAY KARARLARI

Güçlü delille ilgili Yargıtay kararlarında, kavram ve bağlayıcılık konusunda farklılıklar görülmektedir:

Bazı kararlarda; davanın tarafları farklı ise, önceki davada verilen karar *takdiri delil*², *kuvvetli takdiri delil*³, sadece *delil* niteliğinde kabul edilmiştir⁴.

Tarafları farklı olan davalarda verilen kararlar, bazı kararlara göre, *bağlayıcı delil* niteliğindedir⁵. Öğretide, Yargıtay'ın bağlayıcı delil ifadesinin, kesin delil anlamında anlaşılması gerektiği belirtilmiştir⁶.

² TTD 3.12.1953, 6554/6786 (Karaok H., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 1957, s. 464 no. 65).

³ 8. HD 16.12.1981, 12206/12135 (Sınmaz B./Karataş İ., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara 1987, s. 428).

⁴ “Bir taşınmazın paydaşı veya paydaşları tarafından açılan veya bunlara karşı açılmış bulunan davada verilen hüküm, o davada taraf olmayan paydaş veya paydaşları bağlamaz. Ancak delil niteliğinde sayılabilir” (HGK 15.3.1972, 968/1-301-179: Ersoy R., Hukuk Usulü Muhakemeleri, Ankara 1976, s. 529). “Olayımızda konu ve hukuki sebep aynı ise de, taraflar değişiktir. O davada davacı taraf durumunu almadığına göre bu hüküm davacıyı bağlamaz. Ancak, bir delil olarak nazara alınması mümkün bulunmaktadır. Bu durumda mahkemece yapılacak iş; 1966/478 esas sayılı dava dosyasını ve bu dava sırasında dinlenen tanıkların ifadelerini delil olarak değerlendirip uyumsuzluğu ona göre çözmekten ibarettir” (8. HD 11.3.1985, 1571/2486: Sınmaz B./Karataş İ., s. 426); bkz. Ayrıca: 1. HD 5.7.1952, 9310/3341 (Karaok s. 464 no. 60).

⁵ “Tadilat ve tamirat sebebiyle bir işhanının tahliyesi davasında diğer bir kiracı aleyhine açılmış ve kesin hükümle sonuçlanmış olan davanın kesin hüküm iş bu

Diğer bazı kararlarda ise, her olayın kendi unsurları içinde değerlendirilmesi gerektiği, başka davalara ilişkin kararlarda varılan sonuçların *bağlayıcı nitelikte olmayacağı* savunulmuştur⁷. Yani, Yargıtay bu kararıyla dolaylı olarak, diğer davalarda verilen kararların, görülmekte olan davalarda belki takdiri bir delil olabileceğini belirtmek istemektedir.

Bazı kararlarda, *kuvvetli delil* kavramına yer verilmiştir⁸. Örneğin, yalan tanıklık nedeniyle ihbar ve tutuklama için kuvvetli delil aranmalıdır⁹. Yine, İcra ve İflas Kanunu m. 97/a'daki mülkiyet karinesinin aksi kuvvetli delillerle kanıtlanmalıdır¹⁰. Aynı şekilde, tüketici sorunları hakem heyetinin vereceği kararlar, kuvvetli bir delil oluşturur. Mahkeme, sadece bu delile dayanarak da karar verebilir. Delil aleyhine olan taraf, bu delilin aksini başka bir delil ileri sürerek kanıtlayabilir. Bu konudaki delillerin takdirinde hata yapılmaması gerekir¹¹. Müdahil ile lehine katıldığı taraf arasında açılan ikinci davada (rücu

dava dahi bağlayıcı delil teşkil edecektir” (6. HD 14.6.1971, 2834/2884: Yıldırım s. 225 dn. 394).

⁶ Yıldırım s. 225 dn. 394.

⁷ HGK 18.6.1975, 125/749 (Yıldırım s. 225 dn. 395; YKD 1975/11 s. 8-9; Celal E., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara 1982 s. 359 no. 1203).

⁸ Fransız Hukukunda ticari davalarda delil serbestisi bulunduğundan bu alanda telekse daha kuvvetli bir delil niteliği tanınırken; bu halin dışında, teleksin medeni usul hukuku açısından yazılı delil başlangıcı olabileceği tereddütlü olarak ileri sürülmektedir (Konuralp-Yazılı Delil Başlangıcı s. 99).

⁹ “Hakim tanıklık sırasında tanığın yalan söylediği veya menfaat temin ederek tanıklık ettiği yönünde kuvvetli delil ve emare elde ederse durumu Cumhuriyet Savcısına ihbar ile tutuklar (HUMK m. 273)” (2. HD 15.11.1996, 10721/11701: YKD 1997/3 s. 359-361; Ulukapı Ö./Akcan R., Kaynakçalı, İçtihatlı ve Notlu Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve İlgili Mevzuat, Konya 2002, s. 303); bkz. Aynı doğrultudaki bir karar için: 2. HD 12.3.2001, 2269/3659 (YKD 2002/3 s. 361-363); bkz. Ayrıca: Yargıtay’ın kuvvetli delil kavramına yer verdiği diğer kararları için: 9. HD 6.4.1971, 8285/10511 (İKİD 1971/125 s. 303-305); 13. HD 11.6.1996, 5334/5952 (YKD 1996/11 s. 1754-1757).

¹⁰ 15. HD 21.12.1995, 6981/7582 (Uyar T., İcra ve İflas Kanunu, C. II, İzmir 1996, s. 3033). Yargıtay, bazı kararlarda ise, mülkiyet karinesinin aksinin kanıtlanmasında, kuvvetli delil yerine, güçlü delil kavramına yer vermiştir. Bkz. Örneğin: “İK.nun 97/a maddesinde öngörülen mülkiyet karinesi uyarınca mahcuz eşyaların borçlunun elinde iken haczedildiği kabul edilmelidir...mülkiyet karinesinin aksi güçlü ve inandırıcı delillerle kanıtlanamadığından” (15. HD 16.1.1996, 3/7: Yayınlanmamış).

¹¹ “4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 22/4. maddesinde; “Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin vereceği kararlar Tüketici Mahkemelerinde delil olarak ileri sürülebilir” hükmüyle, hakem heyetlerinin alacağı kararların taraflar yönünden kuvvetli bir delil oluşturacağını

Güçlü Delil Kavramı

davasında), önceki davaya ait olup hükme esas alınan bilirkişi raporu ve diğer belgeler kuvvetli bir delildir. Bu deliller çürütülmediği takdirde dikkate alınmalıdır¹². Rücu davalarında, Yargıtay'ın farklı yönlerde oluşmuş kararları bulunmaktadır. Bazı kararlarda, alınan ilk kararın, rücu davasında kesin delil olacağını kabul ederken, diğer bazı kararlarda bunun kuvvetli bir takdiri delil olduğu sonucuna varmıştır¹³.

Yargıtay, takdiri delil, bağlayıcı delil, kuvvetli delil, bağlayıcı olmayan delil, kuvvetli takdiri delil gibi kavramların yanında; bu konuyla ilgili diğer bazı kararlarında ise, *önemli delil* kavramına yer vermiştir¹⁴.

Kararlarda genellikle *güçlü delil* kavramına dayanılmıştır¹⁵. Yargıtay'a göre: Men'i müdahale davasına konu taşınmaz ile tescil davasına konu

amaçladığında kuşku ve duraksamaya yer olmamalıdır. Davacının müracaat ettiği "Çankırı Tüketici Sorunları Hakem Heyeti", taraflar arasındaki soruna ilişkin olarak "Ayakkabının 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 4/2. maddesine göre değiştirilerek, aynı marka ve kalitede yenisi ile değiştirilmesine" karar vermiştir. Davacı davasında, bu karara delil olarak dayanmıştır. Oysa davalı, davaya usulüne uygun olarak cevap vermediği gibi, davacının dayandığı bu delili hüküm ve kuvvetten düşürecek güçte bir başka delil de sunmamış, dahası Tüketici Sorunları Hakem Heyeti kararı ve eki belgeler kendisine okunduğunda, bir diyeceğinin olmadığını da açıkça beyan etmiştir. Bu durumda davacının, davasını ispatladığı kabul edilmelidir. Mahkemece, davada dayanılan maddi olgulara uygulanacak yasa maddelerini bulmak ve uygulamakta ve delillerin takdirinde hataya düşülerek davanın kabulü yerine reddine karar verilmesi usule ve yasaya aykırıdır" (13. HD 11.6.1996, 5334/5952: YKD 1996/11 s. 1754-1757).

¹² "Önceki davaya ait olup hükme dayanak yapılan bilirkişi raporu ve diğer belgeler davacı (E) için kuvvetli birer delildir. Bu deliller, çürütülmediği takdirde nazara alınmalıdır" (9. HD 6.4.1971, 828510511: İKİD 1971/125 s. 303-305; Kuru B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. IV, İstanbul 2001 s. 3484-3485 dn. 139) (Kuru-Usul C. IV).

¹³ Bkz. HGK 11.2.1981, 79/10-472-64 (Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım s. 560; İKİD 1981 s. 476); HGK 11.11.1983, 10-1102/1158 (Alangoya/Yıldırım/Deren/Yıldırım s. 560; İKİD 1984 s. 2469).

¹⁴ "...İlk davada taraf olmayan diğer davacılar için ise ilk hüküm önemli bir delil niteliğindedir" (HGK 20.4.1977, 10-42/403: Deren-Yıldırım N., Türk, İsviçre ve Alman Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükümün Subjektif Sınırları, İstanbul 1996, s. 185; Erdemir İ., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, İstanbul 1986 s. 492; Kiper O., Hukuk Davalarında Kanıtlar, Ankara 1995, s. 53; YKD 1978/7 s. 1081-1082).

¹⁵ "Hükmüne uyulan dairenin 25.1.1994 tarihli bozma ilamında açıklandığı üzere yönetim planında değişikliği öngören kat malikleri kurulu kararlarının iptaline ilişkin dava açılmış (davacı tarafından) ve bu dava sonunda verilen davanın

taşınmazlar aynı olmasına rağmen, her iki davadaki taraflar ve dava sebebi farklı olduğu için kesin hükmün varlığı ileri sürülemez. Taşınmazın hukuki niteliği konusunda, dava konusu yerlerin öncesinin mer'a olduğunu belirleyen kesinleşmiş men'i müdahale kararı, görülmekte olan tescil davasında güçlü delil özelliğindedir¹⁶. Önceden görülen davanın davacıları, görülmekte olan tescil

reddine ilişkin karar derecattan geçerek kesinleşmiş ise de, dairenin aynı ilamında açıklandığı üzere tüm tarafları aynı olmadığından o davada verilen karar HUMK'nun 237. maddesi gereğince kesin hüküm teşkil etmez. Bu kararın güçlü delil olarak dikkate alınması halinde ise sözü edilen önceki davada, (Karşıyaka 2. Sulh Hukuk Mahkemesinin 90/1396-2449 sayılı) yönetim planında mesken olarak tapuya kayıtlı bağımsız bölümlerin işyeri olarak kullanılabilmesine dair değişik hükümleri üzerinde durulmamış, mücerret kat malikleri kurulu toplantı ve karar nisabı ile iyiniyet kurallarından hareketle davanın reddine karar verilmiştir. Yukarıda açıklandığı gibi dava, içeriği itibarıyla Kat Mülkiyeti Kanununun 24. maddesi kapsamında olup tapuda mesken olarak kayıtlı bulunan bağımsız bölümlerin işyeri olarak kullanılabilmeleri için kat maliklerinin oy birliği ile alacakları karar gereklidir. Diğer taraftan, davacı hernekadar değişik yönetim planını imzalamış ise de kendisi, intifa hakkı sahibi olarak hükmüne uyulan bozma ilamında belirtildiği gibi bağımsız bölümlerin kullanımına ilişkin yönetim planı değişikliğine karşı dava açma hakkına sahip olmakla beraber, yönetim planı ve değişikliklerinin ancak malikler tarafından karara bağlanabileceği cihetle kendi adına intifa hakkı sahibi olarak yönetim planını imzalamış bulunması hüküm ifade etmeyeceğinden ve bu değişikliği öngören kat malikleri kurulu kararlarını da imzalamadığı için Medeni Kanunun 2. maddesi kapsamında da kendisini bağlayıcı olmaz. Bu durumda davacının intifa hakkı sahibi olarak yönetim planı değişikliği için 25.6.1990 ve 7.7.1992 tarihli kat malikleri kurulu kararlarına karşı muhalefeti bulunduğu, yönetim planı değişikliğinde imzası bulunsa bile, kat malikleri kurulu kararlarındaki 4/5 çoğunluğun hesabında dikkate alınmaması gerektiğinden, 15 bağımsız bölüm olan anagayrimenkulde, 12 yerine en çok 11 olumlu oy bulunacağından yönetim planı değişikliği için yeterli çoğunluk dahi sağlanmış olmayacaktır. Yukarıdaki hususlar dikkate alınmadan davanın reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiştir. Bu itibarla yukarıda açıklanan esaslar gözönünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz, temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan kabulü ile hükmün HUMK'nun 428nci maddesi gereğince BOZULMASINA" (18. HD 12.9.1995, 8591/852: Yayınlanmamış); bkz. Ayrıca güçlü delile ilişkin bir başka karar için: HGK 20.1.1988, 10-517/37 (TBBD 1989/4 s. 638-639).

¹⁶ 8. HD 22.5.1998, 5213/5922 (YKD 1998/8 s. 1160-1162; Tutumlu M. A., Medeni Yargılama Hukukunda Delillerin İleri Sürülmesi, Ankara 2000, s. 266-267). Yine benzer bir kararda, her iki davada, taraflar farklı olsa bile, çekişme konusu taşınmazın niteliğini belirleyen önceki kararın, yeni davada güçlü delil oluşturacağı vurgulanmıştır. Bkz. Örneğin: "Miras bırakanın akitleri tarafından dava konusu taşınmaz ile ilgili olarak davalı aleyhine açılıp önce görülen dava,

Güçlü Delil Kavramı

davasının davacılarının murisi veya satıcıları ise, önceki karar güçlü delil oluşturur¹⁷.

Yargıtay'a göre, davanın taraflarını bağlayan kesin hüküm, taraflardan biri ile üçüncü kişi arasında görülen başka davalarda, güçlü delil oluşturur. Diğer dava dosyasındaki güçlü delilin dayanağı olan belgelerin, görülmekte olan davada özenli bir şekilde değerlendirilmesi gerekir¹⁸.

Bazı kararlarda güçlü kanıt kavramına yer verilmiştir¹⁹. Örneğin, kamulaştırma ile ilgili davalarda güçlü delil²⁰, güçlü kanıt kavramlarından

bu yerin dayanak kayıt kapsamı dışında ve yitik kişi Rumlardan kaldığının belirlenmesi nedeniyle redle sonuçlanmış ve karar kesinleşmiştir. Temyize konu davadaki davacılar her ne kadar önce görülen davada taraf bulunmamaları nedeniyle verilen karar kendileri için kesin hüküm oluşturmaya da çekişme konusu taşınmazın niteliğini belirleyen güçlü bir delil teşkil eder" (HGK 4.4.1989, 8-340/450: Budak A. C., Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması, İstanbul 2000, s. 19 dn. 54; İKİD 1990/353 s. 7727-7729).

¹⁷ 20. HD 27.12.1996, 9122/16519 (YKD 1997/4 s. 576-578).

¹⁸ "Bundan ayrı daha önce davalı hakkında açıldığı anlaşılan 980/115 esas sayılı dava sonunda verilen ve davanın reddine ilişkin karar taraflar aynı olmadığı cihetle kesin hüküm teşkil etmezse de güçlü bir delil olarak ele alınıp incelenmesi ve dayanağı delillerin de bu dosyada dikkate alınması gerekir" (18. HD 15.2.1993, 13654/1656: Yayımlanmamış).

¹⁹ "Trafik kaydı, işleteni kesin olarak gösteren bir karine değilse de, onun kim olduğunu belirleyen güçlü bir kanıt niteliğindedir. Ancak, işletenin kayda rağmen başkası olduğu kanıtlanabilir" (4. HD 14.4.2003, 14353/4658: YKD 2003/8 s. 1191-1194).

²⁰ "Aynı taşınmazın aynı değerlendirme tarihi itibarıyla değişik paydaşları tarafından açılan davalarda varılan sonuçlar güçlü delil olduğu kabul edildiğine göre, bu nitelikte olduğu anlaşılan aynı taşınmazlarla ilgili davaların birleştirilip birleştirilmeyeceği yönünde inceleme yapılmak üzere davalı vekili savunmalarında sözü edilen dosyaların dosyaya getirtilmemesi doğru görülmemiştir. Mahkemece, yukarıdaki hususlar dikkate alınarak, tahkikat ikmal edildikten sonra, yukarıdaki esaslar dairesinde değerlendirme yapılmak ve özellikle fiyatlarda makul sonuçlara varılmak üzere bilirkişi kurullarından ek raporlar alınmalı ve mahkemece bu raporlar, bozma ilamı ile karşılaştırılarak değerlendirildikten sonra hakimin, benzer kamulaştırmalarda varılan değerler de dikkate alınarak ve gerektiğinde bu değerlere uygun sonuçlar esas alınmak suretiyle adil, gerçeğe uygun abartılı olmayan bilirkişilerce dikkate alınmamış olabilecek objektif değerlendirme unsurlarına da yer veren kanaata dayalı bir hüküm kurulmalıdır" (18. HD 23.12.1997, 11360/12516: Yayımlanmamış).

bahsedilmiştir²¹. Yargıtay'a göre, kamulaştırma bedelinin artırılması davalarında, diğer paydaş tarafından aynı konu ve vakıalara dayanılarak açılan ikinci davada; ilk karar, taraflar farklı olduğu için güçlü delil oluşturur. Güçlü delil, kesin hüküm niteliğinde bulunmadığından, açılan ikinci davada gerekli olan keşif yapılmalıdır²². Yine, aynı taşınmazın bir diğer paydaşınca, davadan kısa bir süre sonra açılan davada, önceki davada aynı değer biçme günü itibarıyla belirlenen ve kesinleşen değer, güçlü delil niteliğindedir²³. Bu konuyla ilgili bir başka kararda, aynı değerlendirme yılında verilmiş bulunan kararlarda, belirlenen miktarların güçlü delil özelliği kabul edilmekle birlikte, gerekli araştırma ve inceleme yapılmadan, diğer delillere başvurulmadan hüküm verilmemesi hususu vurgulanmıştır²⁴.

²¹ “Bir paydaş tarafından açılmış olan kamulaştırma bedelinin artırılması davasında mahkemece belirlenen bedel diğer paydaşlar için kesin hüküm niteliğinde değil, ancak güçlü bir kanıt olur” (5. HD 5.3.1981, 728/2068: Deren-Yıldırım, s. 186; YKD 1982/3, s. 335).

²² “Kamulaştırma bedelini artırma davasında, öncelikle 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 15. maddesi uyarınca oluşturulacak bilirkişi kuruluna taşınmaz malın bedelinin biçtirilmesi gerekir. Diğer paydaşların açmış olduğu davada biçilen değer güçlü bir delil ise de kesin hüküm niteliğinde değildir. Zira, taraflar da ayrıdır. Kesinleşen hükümlere ait dosyalardaki bilirkişi raporları da gözönünde tutularak, mahallinde keşif yapılması farklı veya aynı değer biçildiği taktirde gerekçeleri gösterilmek, sonucuna göre karar verilmek gerekirken kesin hükümden söz edilerek keşif yapılmadan karar verilmesi doğru görülmemiştir” (5. HD 21.4.1992, 6049/10708: Yayınlanmamış).

²³ “Kamulaştırma karşılığının saptanması için mahkemece iki kez bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır... Aynı taşınmaz malın bir diğer paydaşı tarafından bu davadan birkaç gün sonra açılan davada aynı değer biçme günü itibarıyla taşınmazın metrekaresine 13.000 lira değer biçilmiş ve bu değer kesinleşmiş ve böylece güçlü delil niteliğini almıştır. Eldeki davada ikinci bilirkişi kurulunun anılan diğer davadaki değere katılmadıkları, ilk rapordaki değeri benimsedikleri yolundaki izahat güçlü delil niteliğindeki diğer davadaki bedeli değiştirir nitelikte olmadığından, mahkemece bu davada kesinleşen diğer davadaki kıymet üzerinden artırma yapılmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir”. Bu karar hakkında yazılan karşı oy yazısında, bilirkişinin tespit ettiği 15.000 lira dikkate alınmadan, önceki davadaki değere göre hüküm verilmesi eleştirilmektedir (5. HD 14.11.1985, 11981/12401: YKD 1986/3 s. 354-355).

²⁴ “Yargıtay uygulamalarında aynı taşınmazın paydaşları tarafından ayrı ayrı açılan bedel artırımı davalarında, aynı değerlendirme yılı itibarıyla verilen kararlarda saptanan fiatlar güçlü delil kabul edilmekte ise de böyle bir kabul, Kamulaştırma Kanununun 11. ve 15. maddelerinin uygulanmasını bertaraf etmeyeceği cihetle yasanın öngördüğü tahkikat yapılmadan bilirkişi kurulları

Güçlü Delil Kavramı

Bazı kararlara göre, resmi belgeler güçlü delil özelliğindedir ve kararın verilmesinde etkili olurlar. Güçlü delil niteliğinde kabul edilebilecek resmi belgeler olmasa bile, dava reddedilmeyip, diğer takdiri delillere başvurulacak bir sonuca varılmalıdır²⁵.

Bu konuyla ilgili diğer kararlara göre, bazı hususların ispatının güçlü delillerle yapılması gereklidir. Örneğin: İstihkak davalarında, mülkiyet karinesinin aksi güçlü delillerle ispat edilmelidir²⁶. Bu konuda, fatura, tanık ve

oluşturulup inceleme yapılmadan hüküm tesisi usul ve yasaya aykırıdır” (18. HD 27.3.1995, 2988/3706: Yayımlanmamış).

²⁵ “Davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı Yasanın 79/8. maddesinde, bu tür hizmet tesbit davalarının kanıtlanması yönünden özel bir yöntem öngörülmemiştir. Kimi ayrı durumlarda dışında; resmi belge veya yazılı delillerin bulunması, sigortalı sayılması gereken sürelerin saptanmasında güçlü delil olmaları itibarıyla sonuca etkili olurlar. Ne var ki bu tür kanıtların bulunmaması, salt, bu nedene dayalı istemin reddine neden olmaz. Somut bilgilere dayanması, inandırıcı olmaları koşuluyla, bordro tanıkları veya iş ilişkisini bilen veya bilmesi gereken komşu işyerleri çalışanları gibi kişilerin bilgileri ve bunları destekleyen kimi diğer kanıtlarla dahi sonuca gitmek mümkündür. Mahkemenin bu tür davaların kişilerin sosyal güvenliğine ilişkin olması ve kamu düzenini ilgilendirdiği göz önünde tutularak gerektiğinde, doğrudan soruşturmayı genişletmek suretiyle ve olabildiğince delilleri toplayıp bunları birlikte değerlendirmek suretiyle olumlu veya olumsuz bir sonuca gitmesi gerekirken, salt resmi belge olmadığından bahisle istemi reddetmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir” (21. HD 2.10.1996, 5041/5258: Yayımlanmamış).

²⁶ “24.07.1995 günündeki haciz, dava dışı borçlu Hüseyin ile davacı üçüncü kişilerin birlikte oturdukları konutta yapılmıştır. Borçlu Hüseyin davacıların eşi ve babasıdır, icra takibinin dayanağını oluşturan senetteki borçlu adresi de haczin yapıldığı adrestir. Şu halde, mahcuz menkulleri davacı üçüncü kişilerle borçlu birlikte ellerinde bulundurmaktadır. İİK. nun 97/a maddesinde öngörülen mülkiyet karinesi uyarınca mahcuz eşyaların borçlunun elinde iken haczedildiği kabul edilmelidir. Davacıların dayanağı olan faturalar her zaman temini mümkün ve gerçek alıcılar adına düzenlenmesi zorunlu bulunmayan belgelerden olduğundan davalı alacaklıyı bağlamaz (HUMK.m. 299). Bu durumda; mülkiyet karinesinin aksi güçlü ve inandırıcı delillerle kanıtlanamadığından, mercice davanın reddi yerine, delillerin takdirinde yanılıya düşülerek kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir. S o n u ç : Temyiz olunan kararın açıklanan nedenlerle davalı alacaklı yararına (BOZULMASINA) (15. HD 16.1.1996, 3/7: Yayımlanmamış). Yine aynı konuda bir başka karar: “Mahcuz eşyalar İİK. nun 97/a maddesi gereğince borçlu ile 3. kişilerin menkul malı birlikte ellerinde bulundurmaları halinde dahi mal borçlu elinde addolunur ve menkul malı elinde bulunduran kimse onun maliki sayılır. Bu durumda mülkiyet karinesi borçlu, dolayısıyla alacaklı lehinedir. Bu karinenin aksi ancak güçlü ve inandırıcı delillerle kanıtlanabilir. Davacının dayandığı deliller,

bilirkişi gibi delillere başvurulabilir²⁷. İstihkak davalarında taraflar farklı ise, önceki karar taraflardan biri yararına güçlü delil oluşturur²⁸. Davacı üçüncü kişi, aynı mal hakkında daha önce başka bir alacaklıya karşı istihkak davası açmış ve kazanmış ise, bu ilam üçüncü kişi ile (önceki davada taraf olmayan) şimdiki alacaklı (davalı) arasında kesin hüküm ve kesin delil olamaz. Çünkü, iki davanın tarafları başkadır. Böyle bir ilam, başka bir alacaklıya karşı açılan yeni bir istihkak davasında, davacı yararına güçlü delil oluşturur²⁹. Yargıtay'ın daha eski tarihli bir kararına göre, aynı konuda farklı bir yaklaşımı da mevcuttur. Bu karara göre, önceki ilam zayıf bir karine özelliğindedir³⁰.

yukarıda açıklanan nedenlerle mülkiyet karinesinin aksini kanıtlar nitelikte olmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın kabulü yönünde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir” (15. HD 14.9.1994, 3790/4911: Yayınlanmamış). Yine aynı konuda ve güçlü delilden bahseden kararlar: (15. HD 20.9.1994, 4532/5031: Yayınlanmamış; 15. HD 22.11.1995, 6415/6831: Yayınlanmamış).

²⁷ “İİK'nun 97/a maddesinde öngörülen mülkiyet karinesi borçlu dolayısıyla alacaklı yararındadır. Ancak, bu yasal karinenin aksinin güçlü delillerle kanıtlanması mümkündür. Davacı 3. kişi, 1.3.2002 tarihinde haczedilen eşyalardan 1 adet televizyon ve buzdolabı için 11.9.1996 tarihli fatura ibraz etmiştir. Davacı tarafca ibraz edilen bu faturanın gerçek olduğu saptandığı takdirde, içeriğindeki eşyalar yönünden yasal karinenin aksinin kanıtlandığının kabulü gerekir. Bu nedenle, fatura dip koçanlarının faturayı düzenleyen firmalardan getirilmesi, faturayı düzenleyen firma yetkililerinin tanık sıfatıyla çağrılıp dinlenmesi, gerektiğinde faturaların firmaların ticari defterlerinde, malların da envanterlerinde kayıtlı olup olmadığı konusunda bilirkişi incelemesi yaptırılarak faturalı eşyalar yönünden oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve yanlış değerlendirme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir” (21. HD 16.4.2003, 2798/3469: YKD 2003/9 s. 1426-1427).

²⁸ “Önceden kesinleşen iki merci kararında, davacının istihkak davası kabul edilmiş olup, bu dava ile kesinleşen kararların tarafları aynı olmadığından kesin hüküm değilse de, davacı yararına güçlü delil oluşturur” (15. HD 26.9.1985, 1531/2886: Deren-Yıldırım, s. 186; Sınmaz B./Karataş İ., s. 433; Kiper s. 63; YKD 1985/12 s. 1824-1825).

²⁹ 15. HD 26.9.1985, 1531/2886 (Kuru B., İcra ve İflas Hukuku, C. 2, İstanbul 1990, s. 1057 dn. 241a; YKD 1985/12 s. 1824-1825).

³⁰ Böyle bir ilam “gayet zayıf bir karineden ileri değer dahi taşıyamaz. Zira, davacı ve davalının anlaşış böyle bir ilam almaları ve üçüncü kişileri (alacaklıları) zarara sokmaları her zaman mümkündür” (HGK 3.4.1963, 5/6: Kuru-İcra C. 2, s. 1056 dn. 241; İKİD 1963/31 s. 2335-2337).

Güçlü Delil Kavramı

Yargıtay'a göre, bir davanın güçlü delil olabilmesi için davadaki isteklerin dikkate alınması gerekir. Önceki kararda isteklerin dikkate alınmaması durumunda, kararın güçlü delil niteliği ortadan kaldırılmış sayılır³¹.

Yargıtay'a göre, "güçlü delilin usul hukukundaki şartlara uygun şekilde aksinin aynı güçte bir delille kanıtlanması mümkündür"³². Yine, kuvvetli bir karinenin aksi, ancak kuvvetli delillerle kanıtlanabilir³³.

Bazı Yargıtay kararlarındaki karşı oy görüşlerine göre, ceza hukukunda olduğu gibi, medeni usul hukukunda da parmak izleri güçlü delil olmalıdır³⁴.

³¹ "Olayımızda kurum davada taraf olmadığı için verilen hüküm Kurumu bağlamaz. Bir davanın güçlü delil sayılabilmesi için de davadaki isteğin tartışılarak hüküm altına alınması gerekir...Söz konusu kararın güçlü delil niteliği ortadan kaldırılmış sayılır" (10. HD 22.2.1993, 9462/1602: Deren-Yıldırım, s. 187; Tutumlu s. 242-243; YKD 1993/6 s. 881-882).

³² 8. HD 22.5.1998, 5213/5922 (YKD 1998/8 s. 1160-1162; Tutumlu s. 266-267).

³³ "Davacıların murisin davalı şirkete ait otobüste yolcu olarak bulunduğu çekişmesizdir. Ticari bir iş olan taşımacılık sahasında kullanılan otobüste yolcu olan kimsenin ücretli olarak yolculuk yaptığı konusunda kuvvetli bir karine mevcut bulunmaktadır. Bu karinenin aksi yine bu karineyi çürütebilecek nitelikte kuvvetli delillerle kanıtlanması gerekir. Davalı şirket tarafından ibraz edilen bilet fotokopisinde murisin sadece adı yazılarak ücretsiz yolculuk yaptığına ilişkin kayıt var ise de, tarih ihtiva etmeyen ve sonradan düzenlenmesi her an olanaklı bulunan bir belgeye itibar edilmesi mümkün olmadığı gibi, davalı taşıyıcı firmada görevli olan tanık beyanlarına dayanılması da isabetsiz bulunmaktadır. O halde, davalı şirketin hatır taşımacılığı savunmasının kanıtlanmadığı kabul edilerek ona göre hüküm kurulması gerekirken, hatır taşımacılığı bulunduğu bahisle % 10 oranında tazminattan indirim yapılması doğru olmadığından davacılar vekilinin bu yöne ilişkin karar düzeltme isteminin kabulü gerekmiştir" (11. HD 12.4.1988, 871/2265: ABD 1988/3 s. 444-447).

³⁴ 22.12.1982 tarih ve 793-1702/82-965 sayılı Hukuk Genel Kurulu kararındaki KARŞI OY YAZISI: "Yargıtayın bugüne kadar kökleşen içtihadları, bozma ilamında açıklanan doğrultuda bulunmaktadır. Ancak, parmak izine dayanarak verilen mahkumiyet hükümlerinin onanması, diğer taraftan senetteki parmak izinin kendisine aidiyetini mahkemede kabul eden davalılar hakkındaki davaların kabulü ile parmak izini inkar edip bilimsel ve kesin olarak davalıya ait olduğu saptanan imza yerine parmak basılmış belgelere hukuk usulü muhakemeleri kanununun 297. maddesinin koşulları yok diye hiç değer verilmemesi ile uygulamada meydana gelen çelişki bu konu üzerinde tekrar durmayı zorunlu kılmaktadır. Borçlar Kanunu ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda doğrudan doğruya parmak izinden söz edilmemiştir. Yargıtay İçtihadları ile parmak izi yukarıda anılan 297. maddenin kapsamına giren el ile yapılan işaretlerden sayılmıştır. Seçimlerle ilgili bazı yasalar ile nüfus

Bazı kararlarında Yargıtay, güçlü delil lehine olan tarafın aleyhine dahi karar verilmesini istemiştir. Yani, davada dayanılan ilk ilam, davacı yararına güçlü delil oluşturmakla birlikte, mahkeme bu delilin aksine de karar verebilir

Yargıtay'a göre, güçlü delilin varlığında, başvurulabilecek tanık delili ve diğer delillerin, güçlü delilin etkisini kaldırarak nitelikte olması gerekir. Aksi

kanununda parmak izi okuma yazma bilmeyenler için imza yerine kabul edilmiştir. Bir senetteki parmak izinin kabulü ile bilimsel olarak yapılan bilirkişi incelemesi sonucu parmak izinin aidiyetinin saptanmasının ayrı ayrı değerlendirilmesi kolay kabul edilememektedir. İnkâr ve kötü niyetli davranışları ödüllendirmenin hukuk ilkeleri ile bağdaşamayacağını daima gözönünde tutarak bu yöndeki çelişkili uygulama üzerine eğilmede yarar bulunmaktadır. Senetteki parmak izi ile ilgili şahıs arasındaki bağlantı saptandıktan sonra hukuk açısından bu belgeye bir değer verilmek gerekir. Belgede parmak izi bulunan kişinin bunun nedenini açıklaması ve imza yerine parmak basmamış olduğunu ve o belgenin içeriğini bilemeyeceğini kanıtlaması zorunlu kabul edilmeli, aksi halde parmak izi, imza gibi bağlayıcı olmalıdır. Parmak izi tatbikatındaki bilimsel ve teknik gelişmeler ve ceza mahkemelerince parmak izinin güçlü bir delil olarak kabul edilmesi karşısında parmak izi ile ilgili içtihadlar, artık günün koşullarına uygun düşmemektedir. Bu konudaki kesin ve katı içtihad ve uygulamaya rağmen 50 yılı aşan bir süreden beri imza yerine parmak izi basılmak suretiyle sözleşme ve borç senetlerinin düzenlenmesine devam edilmesi yasaların uygulanması ve yaygın örf ve adetlerimize değer verilmesi açısından bazı gerçeklerin gözden kaçırıldığını da göstermektedir. Parmak izinin imza gibi bağlayıcı olduğunun kabulünde bir takım sakıncaların ortaya çıkması söz konusu ise bu haldede böyle bir belgenin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 292. maddesinde sözü edilen yazılı bir beyyine başlangıcı olarak kabulü ile uygulamadaki çelişkiler bir ölçüde giderilebileceğinden onama oyundayız" (yayımlanmamış). Bkz. Usulünce onaylanmamış parmak izli senetlerin hukuki durumu hakkında geniş bilgi için: Konuralp-Yazılı Delil Başlangıcı s. 73 vd; bkz. Parmak izlerinin tespiti konusunda: Kök A. N., Parmak İzlerinin Delil Olarak Kullanılması (Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cumhuriyetimizin 80. Kuruluş Yılına Armağan, C. VII, Sayı 3-4, Erzincan 2003 s. 3-8).

³⁵ "Dayanılan ilamlar davacı taraf yararına güçlü bir delil teşkil eder ise de, az yukarda izah edildiği üzere davalı Hasan yararına zilyetlikle taşınmaz edinme koşullarının gerçekleşmemesine ve bu konuda yanlar arasında herhangi bir nizanın bulunmamış olmasına göre dava konusu taşınmazın Hasan adına tapuya tesciline karar verilmesi gerekirken, bu konularda yanılığa düşülerek yazılı biçimde karar oluşturulması isabetsiz, davalı Hasan'ın temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan kabulü ile hükmün BOZULMASINA" (7. HD 20.4.1995, 6610/4463: YKD 1995/9 s. 1392-1395).

Güçlü Delil Kavramı

halde, davanın reddedilmesi gerekir³⁶. Tarafları farklı olan davada, önceki verilen karar güçlü delil olup, kesin delil niteliğinde değildir. Güçlü delilin varlığında, tanık gibi delillere başvurulmaması eksik inceleme ile karar verilmesidir ve bu husus bir temyiz nedenidir³⁷.

Yargıtay kararlarında, kuvvetli delil yanında, emare ve karine kavramlarına da yer verilmiştir³⁸. Yine Yargıtay'a göre, açılan ikinci davada

³⁶ “Dava, İİK'nun 96 ve devamı maddelerine dayalı "hacizde istihkak" istemine ilişkindir. Davacı üçüncü kişi ile davalı borçlu, baba-oğul olup, aynı evde birlikte oturmaktadır. Haciz de, takip dayanağı senette borçlu adresi olarak gösterilen bu evde yapılmıştır. İİK'nun 97/a maddesinde öngörülen "mülkiyet karinesi"ne göre, üçüncü şahıs ile borçlunun menkul malları birlikte ellerinde bulundurmaları halinde dahi mallar, borçlu elinde addolunur. Bu maddedeki mülkiyet karinesi, borçlu ve dolayısıyla davalı alacaklı yararınadır. Mülkiyet karinesinin aksinin, ancak çok güçlü ve inandırıcı delillerle kanıtlanması gerekir. Oysa, davacı üçüncü kişinin dinlettiği tanıklar, bu karinenin aksini kanıtlar biçimde inandırıcı beyanda bulunmamışlardır. İbrahim edilen faturalar ise, her zaman herkes adına tedariki mümkün olup, mülkiyet belgesi sayılamazlar. O halde, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabul edilmesi, usul ve yasaya aykırı olup, kararın bu nedenle bozulması gerekmektedir” (15. HD 22.11.1995, 6415/6831: Yayınlanmamış).

³⁷ “Öncelikle sigortalı tarafından işveren aleyhine açılıp kesinleşen işçilik haklarının tahsiline ilişkin davada verilen hüküm, o davada Kurum taraf olmadığından, Kurum için bağlayıcı nitelik taşımamaktadır. Başka ifade ile, o davada verilen hüküm işbu tesbit davasında davalı Kurum için kesin delil değil, güçlü delil niteliğindedir. Diğer taraftan dosyada mevcut ücret bordrolarından sadece 1986 yılının 1. ayına ait olanı davacının imzasını içermektedir. Bu yönde davacının imzasını içermeyen ücret bordrolarında öngörülen çalışma sürelerinin işyeri muhasebe kayıtları ile doğrulanması gerekmektedir. Bundan başka dosyaya ibraz olunan vizite kağıtlarının geçerliliği de Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan araştırılmalıdır. Yine bu döneme ilişkin olarak, davacı ile birlikte çalışanlar işyeri bordrolarından saptanarak tanık sıfatıyla dinlenmeli ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre hüküm kurulmalıdır. Giderek işe giriş bildirgesinin varlığı halinde, davacının 11.6.1985 tarihinde işe girdiğinin kabulü yerindedir. Ayrıca, işveren tarafından ibraz olunan 4 aylık sigorta prim bordrolarının Kurum kayıtlarına intikal edip etmediği primlerin ödenip ödenmediği araştırılmalı ve bu çevrede Kurum'a bildirilen çalışma sürelerine ilişkin istemde hukuki yarar yokluğundan bahisle reddedilmelidir. Mahkemece, belirtilen maddi ve hukuki esaslar gözönünde tutulmadan eksik araştırma ve inceleme ile hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir” (10. HD 10.9.1996, 7554/6607: Yayınlanmamış).

³⁸ “Hakim tanıklık sırasında tanığın yalan söylediği veya menfaat temin ederek tanıklık ettiği yönünde kuvvetli delil ve emare elde ederse durumu Cumhuriyet Savcısına ihbar ile tutuklar (HUMK m. 273)” (2. HD 15.11.1996, 10721/11701:

taraflar farklı, fakat ilk davadaki konu ve vakıalar aynı ise, birinci davada verilen kesin hüküm, ikinci davada kuvvetli takdiri delil teşkil eder. Bu durumda, mahkeme tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde gösterecekleri delilleri toplamalı ve bunları birlikte değerlendirdikten sonra bir karar vermelidir³⁹.

Farklı yargı koluna tabi bir mahkeme kararında yer alan hususlar, diğer yargı kolu içinde yer alan mahkemede güçlü kanıt oluşturur. Örneğin idare mahkemesi kararında yer alan hususlar, hukuk mahkemesinde güçlü kanıttır⁴⁰. Diğer bir karara göre ise, özel bir mahkeme niteliğinde olan tapulama (kadastro) mahkemesinin kararı, başka mahkemede takdiri delildir⁴¹.

Bu Yargıtay kararlarının değerlendirilmesini aşağıda ele alacağız⁴².

C-ÖĞRETİDE DURUM

Öğretide de bu konuda, kuvvetli takdiri delil⁴³, önemli delil⁴⁴, kuvvetli delil⁴⁵, güçlü (kuvvetli) delil⁴⁶ gibi kavramlara dayanılmaktadır.

YKD 1997/3 s. 359-361; Ulukapı/Akcan s. 303); bkz. Aynı doğrultudaki karar için: 2. HD 12.3.2001, 2269/3659 (YKD 2002/3 s. 361-363). “Almanya’da işsizlik sigortasından yardım görmek, kişinin Almanya’da oturduğuna ve yurda kesin dönüş yapmadığına kuvvetli bir delil ve karine oluşturur” (HGK 22.10.1997, 10/588-857: Kuru-Usul C. II, s. 2012 dn. 92h; İKİD 1999/457 s. 13867).

³⁹ 8. HD 16.12.1981, 12206/12135 (Sınmaz B./Karataş İ., s. 428).

⁴⁰ “Kişisel kusurlu olarak olumsuz sicil raporu düzenlenmesi sonucu zarara uğranıldığı savı ile açılan tazminat davasında; ‘düzenlenen sicil raporunun yönetmelik hükümlerine aykırı olduğu, objektif esaslardan uzak ve hukuka aykırı olarak tanzim edildiği’ şeklinde idare mahkemesi kararında yer alan olgular dava için önemli bulgular olup güçlü kanıt niteliğindedir. Dolayısıyla eldeki davada dayanak teşkil etmesi gerekir” (HGK 25.12.2002, 4-1107/1109: ABD 2003/1 s. 188-191).

⁴¹ “Tapulama mahkemesindeki davada davacı taraf değildir. Tapulama mahkemesinin kararı davacıya bağlamaz. Bu durumda Tapulama mahkemesinin hükmü takdiri delil niteliğindedir” (HGK 25.6.1976, 8-488/2351: Olgaç S., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara 1977, s. 727 no. 50).

⁴² Bkz. D.

⁴³ Kuru/Arslan/Yılmaz s. 606; Yıldırım s. 224; Kuru-İcra C. 2 s. 1057; Budak s. 20; Kuru-Usul C. IV, s. 3484; Deliduman S.; Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri, Ankara 2001, s. 239-242.

⁴⁴ Yıldırım s. 224.

Güçlü Delil Kavramı

Öğretiye göre, Yargıtay kararlarındaki güçlü delil kavramını, kuvvetli takdiri delil şeklinde anlamak gerekir⁴⁷.

Öğretide, güçlü delil (kuvvetli takdiri delil) ile ilgili olarak şu örnekler verilmektedir: Noterlerin, Noterlik Kanunu m. 61 uyarınca yaptıkları tespitler kuvvetli delildir⁴⁸.

Hakimler, bazı davalarda kuvvetli deliller göstererek, içtihadı birleştirme kararlarının aksine karar verebilirler⁴⁹.

İstihkak davalarında, daha önce alınan ilam, tarafları farklı olan yeni davada kuvvetli takdiri delil teşkil eder⁵⁰.

Bir hukuki işlem için daha güçlü (kuvvetli) bir delil elde etmek için resmi senet de düzenlenebilir⁵¹.

İhtiyati tedbir isteyen haklı olduğunu gösteren kuvvetli deliller varsa, mahkeme, ihtiyati tedbir isteyen teminattan muaf tutabilir⁵².

Müdahil ile lehine katıldığı taraf arasında açılan ikinci davada (rücu davasında), birinci davada verilen hüküm, müdahil birinci davada taraf olmadığı için, kesin hüküm teşkil etmeyeceği gibi, kesin delil de teşkil etmez. Ancak, birinci davadaki hüküm, ikinci davada kuvvetli bir takdiri delil teşkil edebilir⁵³.

D-GÖRÜŞÜMÜZ

⁴⁵ Yılmaz E.; Noterlik İşlemlerinin Hukuk Davalarındaki ve İcra-İflas Takiplerindeki Önemi, s. 41-62, s. 51 (Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları, Noterlik Hukuku Sempozyumu, I-II, Ankara, 1997) (Yılmaz-Noterlik İşlemleri); Deliduman s. 239-242; Kuru-El Kitabı s. 725, s. 759; Kuru/Arslan/Yılmaz s. 707; Berkin s. 164, s. 252.

⁴⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz s. 452; Kuru-El Kitabı s. 441; Kuru-Usul C. II s. 2111.

⁴⁷ Kuru-İcra C. 2, s. 1057.

⁴⁸ Yılmaz-Noterlik İşlemleri s. 51; Kuru-El Kitabı s. 759; Deliduman s. 239-242.

⁴⁹ Berkin s. 164, s. 252. bkz. Ayrıca, güçlü gerekçeler gösterilerek içtihadı birleştirme kararlarının değiştirilmesinin mümkün olduğu konusunda: Yılmaz E., “İçtihadı Birleştirme” veya “Adalettteki Çelişkiye Son Verme” İhtiyacı (Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, XVII, 9-10 Haziran 2000, Ankara, s. 1-30, s. 8).

⁵⁰ Kuru-İcra C. 2 s. 1057.

⁵¹ Kuru/Arslan/Yılmaz s. 452; Kuru-Usul C. II s. 2111; Kuru-El Kitabı s. 441.

⁵² Kuru-El Kitabı s. 725; Kuru/Arslan/Yılmaz s. 707; Kuru-Usul C. IV, s. 4328.

⁵³ Kuru/Arslan/Yılmaz s. 606; Kuru-Usul C. IV, s. 3484. Müdahalenin etkisi konusunda geniş bilgi için bkz: Pekcanitez H., Medeni Usul Hukukunda Fer'i Müdahale, Ankara 1992 s. 170 vd; Özekes M., Medeni Usul Hukukunda Asli Müdahale, İstanbul 1995, s. 81 vd.

Yargıtay kararlarında, güçlü delil konusunda kavram birliği ve bu delilin bağlayıcılığı noktasında bir birlik bulunmamaktadır. Genellikle “güçlü delil” kavramına dayanılmıştır. Güçlü delil yanında, “takdiri delil”, “kuvvetli takdiri delil”, “kuvvetli delil”, “delil”, “bağlayıcı delil”, “bağlayıcı olmayan delil”, “önemli delil”, “güçlü kanıt” gibi farklı hukuki sonuçları olan kavramlara yer vermiştir. Örneğin, bağlayıcı delil kavramıyla, kesin delili amaçladığı söylenebilir. Kuvvetli takdiri delil ile, kesin ve takdiri deliller arasında olabilecek bir delil türü olabileceğini düşünmek mümkündür. Bağlayıcı olmayan delil türünden, takdiri deliller mi anlaşılacaktır? Yoksa, bağlayıcı olmayan delil; yeni bir davada hiç dikkate alınmayacak mıdır? Çünkü, bazı kararlarda, her olay, kendi unsurları içinde değerlendirilmeli, başka davaların sonuçları bağlayıcı olmamalı yargısına varılmıştır.

Yargıtay kararlarında, bu delilin hukuki niteliği ve özellikleri tam bir şekilde ortaya konulmamıştır. Çoğu kararlarda, yalnızca güçlü delil veya diğer kavramlardan bahsedilmiştir.

Bazı kararlarda, önceki mahkeme kararı bağlayıcı delil olarak görülmüştür. Bununla, güçlü delilin kesin delil olduğu kabul edilmekle beraber; başka kararlarda güçlü delilin kesin hüküm ve kesin delil oluşturmayacağı, hatta güçlü delilin zayıf bir karine niteliğinde olduğu vurgulanmıştır.

Güçlü delil olarak başvurulabilecek hususların kapsamı da geniştir. Örneğin, tarafları farklı olan ve fakat dava sebebi ve konusu aynı olan veya taraf dışında yalnızca biri aynı olan davalardaki kararlar, resmi belgeler, diğer dava dosyasındaki tanık ifadeleri ve bilirkişi raporları ve belgeler güçlü delildir. Yine yargılama sırasında yalan tanıklıktan dolayı tutuklama için güçlü deliller olmalıdır. Noter tespit tutanakları, trafik kayıtları güçlü delildir. Bazı karinelerin aksinin ispatında güçlü deliller aranmalıdır.

Güçlü delil kavramı yanıltıcıdır ve benzer konulardaki kararlar çelişkilidir. Bu delilin varlığında, vicdani kaniye göre ve gerekçeli olarak karar verilmesi istenmektedir. Yargıtay kararlarında, “güçlü delil” kavramından bahsedilmesine rağmen, bu delile dayanılarak verilen kararlar bozma nedeni sayılmıştır. Örneğin, kamulaştırma bedelinin artırılması davasında, önceki davada kesinleşen miktar; bazı kararlara göre, güçlü delil, diğer bazı kararlara göre güçlü delil değildir. Yani, delilin gücünün olmadığını, bizzat Yargıtay da, kararı bozmakla, onaylamış olmaktadır. Yine, Yargıtay, bu delilin varlığında vicdani kaniye göre bir sonuca varılmalıdır demektedir.

Bu delil takdiri delil özelliğindedir. Kararlarda, bu delilin takdiri delil olduğu da açıkça kabul edilmektedir. Yargıtay, güçlü delil kavramını belirttiikten sonra, ilgili olayda, başka delillere de başvurulmasını istemektedir. Güçlü delil yanında başka delillere başvurulmaması eksik inceleme ve araştırma nedeni

Güçlü Delil Kavramı

kabul edilerek, karar bozulmaktadır⁵⁴. Bu nedenle, takdiri bir delilin güçlü (kuvvetli takdiri) delil olması mümkün değildir.

Güçlü delilin aksi, medeni usul hukukundaki unsurlara uygun şekilde aynı güçteki delillerle kanıtlanmalıdır. Yargıtay'ın bu ifadelerle anlatmak istediği, güçlü delilin aksi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda öngörülen hususlar çerçevesinde olacaktır şeklinde anlaşılabilir. Yani, bununla Yargıtay, Kanunda düzenlenen delil sistemini kabul etmektedir.

Hukukumuzda kesin deliller, ikrar, senet, yemin ve kesin hüküm olarak; takdiri deliller ise tanık, bilirkişi, keşif ve özel hüküm sebepleri olarak sayılmaktadır⁵⁵. Öğretide, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun, "deliller" değil, "tahkikat" kısmında düzenlediği taraf isticvabının da delil olduğu kabul edilmektedir⁵⁶. Öğretide, takdiri deliller yönünden, delil türlerinin sınırlı olarak sayılmadığı kabul edilmektedir⁵⁷.

Öğretide bir görüş, Türk Öğretisinde ve bazı Yargıtay kararlarında, kanunda kesin hükmün üçüncü kişiye etkisinin (sirayetinin) düzenlendiği hallerde, ilk davada verilen kararın ikinci davada üçüncü kişiye karşı kesin delil değil, güçlü ya da önemli delil hükmünde olduğunun kabul edildiği belirtilerek; kesin hükmün üçüncü kişiye etkisinin varlığını kabul etmek yerine, kesin deliller ile takdiri delillerin arasında kalan bir delil türünün varlığının kabul edilmesinin ne kadar doğru olduğunun tartışılabileceğini savunmaktadır⁵⁸.

Öğretide bir başka görüş, hukukumuzda kesin deliller ve takdiri delillerden farklı olarak, güçlü delil adı altında bir delil türünün olmadığını belirterek, taraflar için kesin hüküm teşkil eden bir karar, taraflardan biri ile üçüncü bir kişi arasında görülen başka davalarda yalnızca takdiri delil oluşturur ve bu takdiri delil, hayat tecrübelerine göre, hakim tarafından önemle

⁵⁴ Bkz. Eksik inceleme ve araştırma ile karar verilmesi ve bunun sonuçları için: Akcan R., Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri, Ankara 1999 s. 255 vd.

⁵⁵ Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım s. 341; Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 335-336; Kuru-Usul C. II s. 2032 vd; Yılmaz E., (medeni yargılama hukukunda) Yemin, Ankara 1989, s. 178.

⁵⁶ Yıldırım, K., Die Bedeutung des Urkundenbeweis im türkischen Zivilprozessrecht, Zeitschrift für Zivilprozess International 3. Band 1998, s. 380; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım s. 341; isticvabın delil olup olmadığı hususu, öğretide tartışmalıdır. Bkz. Bu konuda: Tercan E., Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı (Tarafların Bilgisine Delil Olarak Başvurulması), Ankara 2001, s. 126 vd, s. 314 vd.

⁵⁷ Konuralp-İspat s. 36-37.

⁵⁸ Deren-Yıldırım s. 150.

değerlendirilmesi gereken, ispat gücü (delil değeri) yüksek, kuvvetli bir takdiri delildir denilmektedir⁵⁹.

Kanımızca, Yargıtay kararlarında ve öğretide değişik adlarla belirtilen “güçlü delil kavramı” takdiri delil niteliğinde olup, Özel hüküm sebepleri içinde ele alınabilecek bir delil türüdür. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 367 hükmü, takdiri delillerin kanunda tahdidi olarak sayılmamış olduğunu gösteren bir hükümdür⁶⁰.

Kanundaki delil türlerine ve ayırımlarına bağlı kalmak amacıyla, güçlü delil örneklerini madde 367 çerçevesinde değerlendirmek mümkündür.

Hakim, senetle ispatı gereken konular dışında kanunda belirtilmeyen (düzenlenmeyen) delilleri de dikkate alabilme yetkisi ile donatılmıştır⁶¹. Kanunda, güçlü delil veya kuvvetli takdiri delil türü bulunmamaktadır. Hakimin, Kanunda belirtilmeyen delilleri, özel hüküm sebepleri olarak incelemesi mümkündür. Bu yetkiyi hakime, madde 367 hükmü vermektedir.

Özel hüküm sebepleri, kanunda düzenlenen delil türleri dışında, bir vakıa iddiasının ispatı için tarafların dayanabilecekleri ve hakim tarafından da değerlendirilebilecek olan ispat araçlarıdır. Özel hüküm sebepleri, takdiri delillerle ispatın mümkün olduğu davalarda geçerlidir. Özel hüküm sebepleri şeklinde diğer ispat araçlarının da delil sayılması, deliller yönünden sınırlamayı kaldırdığı için, hukukumuzda katı delil sistemi yerine, her türlü ispat aracından yararlanılmasına izin veren serbest delil sisteminin kabul edildiği söylemek mümkündür⁶².

Kanunda gösterilen delillere ilişkin katalog tahdidi değildir. Medeni usul hukukunda delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesi daha kapsamlı biçimde geçerli kılınmalıdır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 240 uyarınca, hakim ikame olunan delilleri, yemin, mahkeme içi ikrar ve kesin hüküm dışında serbestçe değerlendirir⁶³.

Dijital imzalı elektronik belgeler, Türk İspat Hukukunun “torba delili” olarak adlandırılabilir özel hüküm sebebi olarak kabul edilmektedir⁶⁴.

⁵⁹ Budak s. 19.

⁶⁰ Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım s. 401; Konuralp-Yazılı Delil Başlangıcı s. 26 ve son.

⁶¹ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 336; Taşpınar s. 44.

⁶² Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 379-380.

⁶³ Yıldırım M. K., İlkeler Işığı Altında Medeni Yargılama Hukuku, İstanbul 1999, s. 66-67 ve s. 86.

⁶⁴ Berber L.K., “İmzalıyorum O Halda Varım” Dijital İmza, Dijital İmza Hakkındaki Yasal Düzenlemeler, Dijital İmzalı Elektronik Belgelerin Hukuki Değeri (TBB 2000/2 s. 503-556, s. 548).

Güçlü Delil Kavramı

Elektronik ortamda oluşan delillerin, özel hüküm sebebi olarak değerlendirilmesi gerekir⁶⁵. Torba delil olarak kabul edilen madde 367 hükmü, yeni teknik gelişmelerin ortaya çıkardığı deliller konusundaki sorunlara bir çözümdür. Güçlü delil konusunda, ilgili madde bir çıkış noktasıdır.

SONUÇ:

Güçlü delil bir takdiri delildir. Fakat, Kanunda düzenlenmeyen bir takdiri delildir. Çünkü, Kanundaki takdiri deliller bellidir. Bunların içinde güçlü delil adıyla bir takdiri delil türü yoktur. Kanunda düzenlenmeyen takdiri delillerin, yer alacağı delil türü, özel hüküm sebepleridir. Bu takdiri delile ilişkin olarak, Yargıtay ve öğreti tarafından verilen örnekler, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 367 dahilinde incelenebilecek örneklerdir. Güçlü delilin kapsamı geniştir. Aynı veya farklı yargı kollarındaki mahkeme kararları, trafik kayıtları, noter senetleri, noter tespit tutanakları, mahkeme tutanaklarında yer alan tanık ifadeleri, bilirkişi raporları, satım sözleşmesine ilişkin faturalar ve bunlarla ilgili kayıtlar gibi. Bu örnekler, her somut olayın özelliğine göre, madde 367 hükmü çerçevesinde hakim tarafından resen veya tarafların isteği üzerine serbestçe değerlendirilmelidir.

Bu delil, kesin hüküm niteliğinde değildir. Fakat, kesin hükmün, tarafları farklı görülmekte olan diğer davalarda, üçüncü kişilere etkisi vardır. Güçlü delilin varlığına rağmen hakim, aksine de karar verebilir. Güçlü delil olarak kabul edilen, hususlardan yararlanılabilir. Bu konudaki kararların gerekçeli olması gerekir. Hakim, bu delilin varlığında, tanık, bilirkişi gibi diğer delillere başvurabilir. Bu deliller hakimi bağlamayacağı için, kesin delil değildir. Hakim, kendiliğinden veya tarafların iddia ve savunmaları üzerine, gerekli tüm delillere başvurmalıdır. Güçlü delil olarak kabul edilen, diğer dava dosyasındaki belgelerin bir örnekleri, görülmekte olan dava dosyası içinde yer almalıdır. Kesinleşen kararda, ileri sürülen hususlar, olumlu veya olumsuz bir şekilde hüküm altına alınmamışsa, bu hususlara güçlü delil olarak dayanılmamalıdır. Hakim, bu delilin varlığına rağmen, gerekli inceleme ve araştırmayı yapmalı, eksik inceleme ile karar vermemelidir. Hakim, güçlü delili değerlendirdikten sonra vicdani kanısına göre karar vermelidir.

⁶⁵ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 380.